

Ovidiu Raețchi este scriitor specializat în Orientul Mijlociu. Doctorand în istorie cu o teză despre procesul de pace dintre Israel și Egipt (1979) și doctorand în științe politice cu o cercetare care urmărește evoluția Frăției Musulmane din 1928 până astăzi, Ovidiu Raețchi are un master în cultura arabă și un altul în civilizația ebraică. Licențiat în științe politice, Raețchi a urmat studii postuniversitare de securitate la București și Garmisch-Partenkirchen. A publicat cinci volume de eseuri și istoria civilizației: *EsTeistica*; *Din Agora*; *Scurt tratat despre iubire*; *Soldatul Putin și Filosoful Dughin: Civilizația rusă în fața unei noi erori imperialiste*; *Avangarda Califatului: O istorie intelectuală a jihadismului*. Raețchi se afla la al doilea mandat în Camera Deputaților, în primul fiind ales în Diaspora, în colegiul Orientul Mijlociu–Africa, de comunitățile din Israel și țările arabe. În această calitate a avut întâlniri oficiale la Ierusalim, Amman, Beirut, Washington ș.a. Astăzi este parlamentar de București și vicepreședinte al Comisiei pentru Apărare și Siguranță Națională din Camera Deputaților.

OVIDIU RAETȚHI

TZAHAL

O ISTORIE

A ARMATEI

ISRAELIENE

Ediția a 2-a adăugită și revizuită

LITERA

București
2020

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4,
București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

*Tzahal. O istorie a armatei
israeliene*, ediția a 2-a
Ovidiu Raețchi

Copyright © 2020 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Corectori: Valeria Radu,
Georgiana Enache
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress:
Mihai Suciu

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României

RAEȚCHI, OVIDIU
*Tzahal. O istorie a armatei
israeliene*, ediția a 2-a /
Ovidiu Raețchi – București:
Litera, 2020
ISBN 978-606-33-6737-3
I, Raețchi, Ovidiu
94

CUPRINS

Introducere „SIMT RIDICÂNDU-SE ÎN MINE O URIAȘĂ DORINȚĂ DE A FI PUTERNIC!”	9

PARTEA I

ÎNCEPUTURILE. ARMATA FONDĂRII STATULUI (1896–1949)

Capitolul 1. PIONIERII.....	17
Capitolul 2. HAGANA, PALMACH, IRGUN, LEHI.....	59
Capitolul 3. RĂZBOIUL DIN 1948. INDEPENDENȚĂ PENTRU EVREI, AN-NAKBA („CATASTROFA“) PENTRU ARABI.....	118
Capitolul 4. SPIRITUL TZAHAL.....	196
Capitolul 5. REFLUX	223

PARTEA A II-A

ARMATA MARILOR RĂZBOAIE (1956–1982)

Capitolul 6. COMANDO	241
Capitolul 7. CRIZA SUEZULUI	264
Capitolul 8. EPOCA MARILOR SCHIMBĂRI	286

Capitolul 9. TRIUMFUL	330
Capitolul 10. CANALUL	415
Capitolul 11. PE MUCHIE DE CUȚIT	443
Capitolul 12. LEVANTUL	510

PARTEA A III-A

O ARMATĂ PENTRU PROVOCĂRI ASIMETRICE
ȘI OPERAȚIUNI SPECIALE (1983-2019)

Capitolul 13. O NOUĂ PARADIGMĂ	553
Capitolul 14. CHESTIUNEA PALESTINIANĂ ȘI LIBANUL	564
Capitolul 15. ÎNTRE HAMAS ȘI HEZBOLLAH.....	626
Epilog. TALPIOT. CEA MAI MORALĂ ARMATĂ DIN LUME?	770
Anexă	782
Bibliografie	787
Note	799
Indice	851

*De va vărsa cineva sânge omenesc, și sângele ace-
luia de mână de om se va vărsa, căci Dumnezeu a
făcut omul după chipul Său.*

GENEZA

*Să îi lovim pe cei care ne loveau și să îi insultăm pe
cei care ne insultau. Ne întorceam acasă sângerând
și bătuți, dar cu conștiința faptului că nu am fost
umiliți.*

MENACHEM BEGIN

*Nu pot dormi noaptea. Nu pot închide ochii nici mă-
car o secundă. Mă tem de un singur lucru: un atac
combinat al tuturor forțelor arabe.*

DAVID BEN-GURION

INTRODUCERE

„Simt ridicându-se în mine o uriașă dorință de a fi puternic!“

În anul 1939, un tânăr luptător evreu își aștepta execuția în închisoarea din Acra – o veche citadelă otomană ridicată pe ruinele unei fortărețe cruciate. Închisoarea era acum folosită de britanici – deveniți administratori ai Palestinei după Primul Război Mondial, când Marile Puteri își împărțiseră Levantul – în încercarea de a tine sub control, prin pedepse severe, revoltele tot mai violente ale arabilor, dar și tentativele comunității evreiești din Eretz Israel de a-și organiza o grupare militară proprie: Hagana. Deși avea doar 24 de ani, deținutul de la Acra era un comandant experimentat, care fusese prins instruind voluntarii Hagana cu arme de luptă – declarate ilegale de mandatarii britanici. Pentru asta, în conformitate cu prevederile stării de

urgentă decretate în perioada revoltelor arabe, pe deapsa era moartea.¹

Astăzi, figura acestui luptător evreu nu ne-ar spune mare lucru: nu purta încă peste ochi faimoasa bandă neagră de pirat. Numele său ne e, însă, familiar: Moshe Dayan.

*

Peste numai șase ani, pe 27 ianuarie 1945, porțile lagărului de concentrare de la Auschwitz erau deschise de trupele sovietice aflate în ofensivă spre Berlin. Aici se mai găseau în jur de 7000 de evrei, grav bolnavi și emaciați – ultimii supraviețuitori ai unui popor care pierduse numai în acest lagăr un milion de oameni. Nu departe de Auschwitz, la Treblinka, alți 850000 de evrei își găsiseră sfârșitul.² Totalul victimelor Holocaustului ajungea la șase milioane de evrei, restul acestora fiind în acel moment în situații-limită generate de vânătoarea nazistă, risipiți pe toate continentele, în căutarea unui loc unde să nu mai fie confrunțați cu persecuțiile religioase sau rasiale. Obiectivul fixat de Reinhard Heydrich cu doar trei ani înainte, pe 20 ianuarie 1942, la scurta Conferință de la Wannsee, fusese de 11 milioane de victime cărora urma să li se aplice „soluția finală a problemei evreiești“.

Soldații sovietici văzuseră multe grozăvii în ultimii ani; totuși, imaginea supraviețuitorilor de la Auschwitz e cea mai dramatică amintire păstrată de ei din cel de-al Doilea Război Mondial. Pentru cei care deschiseseră porțile de la Auschwitz în acea zi din

ianuarie 1945, nimic nu ar fi putut să pară mai fragil decât viitorul acestui popor pe care Hitler încercase să-l extermine până la ultimul om.

*

Totuși, peste doar două decenii, pe 7 iunie 1967, Motta Gur, unul dintre comandanții parașutiștilor israelieni, rostea în stația radio – interceptată probabil de aceiași soldați sovietici, care acum sprijineau armatele arabe – aceste cuvinte uimitoare: „Muntele Templului este în mâinile noastre!“ Luptând pe trei fronturi, singuri împotriva unei alianțe formate din patru state susținute de colosul URSS, supraviețuitorii de la Auschwitz și copiii acestora cuceriseră Ierusalimul, Orașul Sfânt. Ei ajunseseră – după aproape 19 secole în care își dăduseră, an de an, întâlnire simbolică la Ierusalim (*L'Shana Haba'ah B'Yerushalayim*, La anul în Ierusalim, o formulă ritualică evreiască din slujba de Pesah) – pe locul în care se înălțase, cândva, Templul lui Solomon, Zorobabel și Irod cel Mare.

Omul care coordonase campania israeliană era fostul deținut de la Acra, Moshe Dayan. Salvat de la moarte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, când britanicii aveau nevoie de talentele sale de cercetaș în Siria, împotriva trupelor Regimului de la Vichy, Dayan nu sfârșise în fața unui pluton de execuție, ci se pregătea de cea mai mare onoare care îi putea reveni unui evreu: preluarea oficială a Orașului Sfânt.

Respect Cum se poate explica o astfel de renaștere? Cum au devenit supraviețuitorii de la Auschwitz, în numai două decenii, cuceritori ai Ierusalimului?

*

Răspunsul îl vom găsi, poate, în această scrisoare pe care Ofer Feniger, poet și parașutist, căzut în 1967, în lupta pentru Ierusalim, i-o scria iubitei sale cu patru ani înainte de moarte: „Atunci când particip la reuniunile de comemorare a Holocaustului, privesc în ochii supraviețuitorilor și întreaga lor ființă exprimă lipsa de ajutor și de speranță... Din această groază și neajutorare simt ridicându-se în mine o uriașă dorință de a fi puternic – puternic până în pragul lacrimilor, puternic și aspru ca un cuțit, calm și teribil și periculos. Asta e ceea ce vreau să fiu! Vreau să știu că niciodată în viitor acele priviri absente nu ne vor mai fixa din spatele gardurilor electrice! Și doar dacă voi fi puternic nu vor mai face asta! Numai dacă suntem toți puternici; puternici, mândri evrei!“³

Un răspuns similar vom ghici într-o fotografie din biroul unuia dintre cei mai importanți militari israelieni din anii 1970, Meir Dagan, parașutist, luptător de comando în teritoriile palestinene, comandant de brigadă blindată și șef al Mossadului. În acea fotografie – care explică destinul și cariera lui Dagan – apare bunicul său matern, Ber Erlich Slosny, așezat în genunchi în fața unor militari

naziști, care zâmbesc politicos spre aparatul foto înainte de a-l împușca. Durul Dagan obișnuia să fi-zeze îndelung această imagine atunci când se pregătea să plece într-o nouă misiune.⁴

*

Miracolul care a dus poporul evreu de la poarta lagărului Auschwitz la intrarea în Ierusalim are la temelie voința unor fii de rabini – destinați a fi la rândul lor învățați, negustori sau avocați – de a deveni, așa cum spune Feniger, soldați „puternici și teribili“.

Această transformare, deși autentică, nu va fi niciodată – cel puțin pentru prima generație de luptători – una completă. În spatele militarului „teribil“ se va ghici, cel puțin în momentele critice, un rabin sau un intelectual frământat de griji. În ajunul Războiului de Șase Zile, pe care îl va câștiga în mod strălucit, Yitzhak Rabin, conducătorul armatei israeliene, războinic călit în luptele din 1948 și 1956, se va consuma atât de tare cu gândul la viitoarele victime, refuzând să doarmă și să mănânce, încât va suferi o cădere psihică severă, fiind sedat de un medic militar pentru a nu-și pierde complet cumpătul și a demisiona.

Până și Moshe Dayan, aparent cel mai nonșalant și mai jovial luptător israelian, capabil să restabilească ordinea prin simpla apariție în cea mai haotică adunare, va cunoaște în 1973, în momentele critice ale Războiului de Yom Kippur, un episod de descurajare și îndoială aproape religioasă, rostind asemenea unui profet din Vechiul Testament: „Suntem pe punctul să pierdem cel de al Treilea Templu“...⁵

Povestea acestei transformări – născute din imperativul lui „Asta nu se va mai întâmpla niciodată!” – a celor destinați să fie rabini și cărturari în luptători care nu vor pierde *nici un război* este chiar istoria armatei israeliene – Tzahal.

PARTEA I

ÎNCEPUTURILE. ARMATA FONDĂRII STATULUI

(1896–1949)

Capitolul 1

PIONIERII

1896–1948: metamorfoza ethosului evreiesc

O succesiune de înfrângeri întinse pe o jumătate de mileniu și risipirea în Diaspora vor duce la o suspendare a istoriei militare a poporului evreu, începând cu secolul al VII-lea: cucerirea Ierusalimului și distrugerea Templului de către legiunile împăratului Titus Flavius Vespasianus, în anul 70; sinuciderea ultimilor luptători care au rezistat în cetatea de la Masada, în anul 73; înfrângerea revoltei lui Bar Kohba (132–135), care a culminat cu distrugerea fortăreței Betar de către armata lui Hadrianus; în sfârșit, strivirea de către împăratul bizantin Herakleios a revoltei evreiești începute în anul 614, sub conducerea lui Nehemia ben Hushiel și Benjamin din Tiberia,⁶ care dusese chiar la o scurtă recucerire a Ierusalimului alături de persani.⁷

Din acest punct, capacitatea evreilor de a administra teritoriul, a construi orașe și a purta

războaie – capacitate probată sub lideri puternici precum Solomon sau Irod cel Mare – a lăsat loc unor preocupări specifice vieții în Diaspora, ca grup minoritar care încearcă să își salveze identitatea: religiozitatea încărcată de ritualuri și căutări mistice (ca formă de rezistență culturală sau de evadare spirituală din ghetou), comerțul speculativ (singurul permis unui grup străin, care nu era protejat de bresle) și cercetările intelectuale în domenii precum medicina și alchimia, riscante din perspectiva păzitorilor purității religiei creștine ori musulmane.

Aceste trei direcții – religia, comerțul și profesiile umaniste de înaltă specializare: doctori, juriști, filosofi, traducători de cancelarie – au reprezentat, secole de-a rândul, zonele în care s-au concentrat talentele și energiile poporului evreu. În lipsa unui teritoriu propriu, asupra căruia să poată fi exercitat un monopol al violenței – cel care conduce inevitabil la formarea milițiilor și armatelor –, evreii nu au cunoscut, în toată această perioadă, forme articulate de organizare militară. Ei nu au avut, după revoltele lui Bar Kohba și Nehemia ben Hushiel și până în 1920, când se formează Hagana, o tradiție armată, o școală militară sau o preocupare reală pentru subiect. Practicând principiul rezistenței pasive în fața agresiunii, care era promovat în general de rabini din rațiuni mesianice, comunitățile de evrei păreau străine chiar și de ideea *propriei securități*, considerată mai degrabă o problemă de ordin religios decât una de tip administrativ. Siguranța evreului era văzută, altfel spus, ca o chestiune de care se ocupă Iahve – pe

care comunitatea nu era îndreptățită să îl asiste prin propriile eforturi organizatorice. E foarte posibil ca înțelepciunea rabinică să fi ajuns la concluzia că valurile de violență dezlănțuite asupra evreilor, care își făceau apariția ciclic în Evul Mediu, aveau un caracter intens, dar scurt – și făceau mai puține victime dacă erau acceptate fatalist și pasiv, fără vreo tentativă de autoapărare. Experiența anterioară distrugerii Ierusalimului de către romani, când zeloții și sicarii organizaseră o mișcare de rezistență de o mare ferocitate, oferea un avertisment grav în privința tentativelor de nesupunere – mai ales când ai neșansa de a lupta împotriva unei superputeri militare.

Din momentul în care mișcarea sionistă capătă contur, începând cu februarie 1896 (când jurnalistul Theodor Herzl publică la Viena și Leipzig lucrarea *Statul evreu. Propunerea unei soluții moderne la problema evreiască*, analizând perspectivele unei întoarceri a evreilor în Palestina⁸⁾ și până în anul 1948, când este înființat oficial Statul Israel, așadar, într-un interval de o jumătate de secol, are loc un fenomen remarcabil de transfigurare radicală a unui popor: de la indiferență și ignoranță militară, la performanțe armate majore, care vor reprezenta un veritabil șoc pe care civilizația arabă, atât de mândră de tradiția sa marțială, nu l-a depășit complet nici astăzi.

În acest interval de cinci decenii, și cu precădere în perioada mai scurtă de treizeci de ani dintre 1920 și 1948, evreii au reușit să compenseze și să recupereze aproape două milenii de „abstinență” militară, pregătind terenul pentru a deține, peste încă două

decenii, după războiul din 1967, una dintre cele mai temute și respectate armate din lume. Un miracol care își putea găsi un reper, paradoxal, numai în tradiția biblică, acolo unde un popor înrobît, înstrăinat, pasiv și lipsit de organizare politico-militară va fi transformat de Moise, după fuga din captivitatea egipteană și traversarea deșertului, într-o oaste de cuceritori care supun Țara Sfântă prin campania fulgerătoare condusă de Iosua.

Această transformare pare și mai spectaculoasă dacă studiem evoluția imaginii-stereotip a evreului în secolul XX: de la rabinul împăciuitor sau negustorul prudent al ghetourilor est-europene, caricaturizat de propaganda antisemită, la pilotul de vânătoare și tanchistul care domină deșerturile Orientului Mijlociu. O modificare survenită de-a lungul unei singure generații – o „răsucire“ integrală de la tată la fiu, israelianul de astăzi devenind opusul evreului de ieri, copilul devenind inversul propriului părinte.

Aceasta era, însă, singura opțiune care putea garanta renașterea poporului evreu din cenușa Holocaustului. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, ideea sionistă reprezenta doar una dintre opțiunile aflate la îndemâna comunităților evreiești: probabil cea mai poetică, dar și cea mai incomodă dintre toate. Sionismul, termen propus în premieră de Nathan Birnbaum în 1890, la Viena,⁹ presupunea renunțarea la o Europă plină de culori, tabieturi și civilizație – deși în curs de radicalizare antisemită – în beneficiul unei Palestine aproape pustii, ostile, lipsite de oportunități comerciale sau culturale – atât de importante

pentru evreii cunoscuți pentru spiritul lor sociabil și întreprinzător. Integrarea în societățile europene sau, mai nou, emigrarea în fabuloasa Americă – unde New York devenise cel mai mare centru evreiesc al lumii – constituiau, în jurul anului 1890, opțiuni mai comode decât sionismul propus de vizionari. Totuși, valul antisemit durabil care a cuprins Europa la începutul secolului XX a făcut tot mai puțin fezabil scenariul continuității pe Bătrânului Continent. Simultan, Statele Unite au dat o lovitură grea unui eventual proiect de mutare în corpore dinspre estul Europei spre America, închizându-și aproape complet granițele, în perioada interbelică, în fața fluxului masiv de emigrație evreiască. Aceste două realități au schimbat statutul soluției sioniste: din cea mai complicată, în cea mai firească. Evreii erau alungați din Europa și nu mai erau primiți în Statele Unite; unde puteau merge? Încă din anul 1923, scriitorul austriac Joseph Roth observa că „evreii nu au patrie, dar țara în care trăiesc și unde plătesc impozite le cere patriotism și moarte eroică și le reproșează că nu mor cu bucurie. În această situație, sionismul este, într-adevăr, singura soluție: dacă tot trebuie să te arăți patriot, atunci ar fi de preferat s-o faci pentru propria țară.“¹⁰

Holocaustul și, pe termen mai lung, conștientizarea de către opinia publică mondială a dimensiunilor cutremurătoare ale acestuia, au oferit proiectului sionist nu doar o legitimitate morală aparte, dar și un caracter urgent, implacabil. În acel moment istoric, poporul evreu – marcat de cea mai adâncă tragedie a secolului XX și a propriei istorii, smuls din rădăcinile